

... OXUDUN “BALA NƏRGİZ” (“Eynulla Cəbraylov-90” silsiləsindən)

Fəxrəddin MEYDANLI

Eynulla Cəbraylov: - bu ad Azərbaycan Xalq musiqi sənətini, muğam və təsniflərini sevməyi hər kəsə tanışdır.

Mən onu cəmi bir dəfə görmüşəm, amma onun ifalarını bir gün ərzində ac-susuz dinləməkdən doymamış və bu xatirə əbədi olaraq yaddaşıma həkk olunmuşdur...

Dəqiq deməyə çətinlik çəkərəm-çünki aradan 60 ilə yaxın bir zaman kəsiyi keçir. Təxminimə görə ötən əsrin 60-cı illərinin əvvəlləri idi, o zaman mənim 6-8 yaşlarımdı.

Kəndə səssiz düşdü ki, bugünkü toyu Eynulla Cəbraylov aparacaq. Bəli, mənim doğulub, boya-başa çatdığım Ucar rayonunun Boyat kəndində yaşayan və çox fəal əmək fəaliyyəti ilə məşğul olan Səftər adlı sürücü Eynulla Cəbraylovu oğlu Tərlanın kiçik toyuna dəvət etmişdim.

Həyətdə qurulmuş və o zamanların dəbdəbəli mağarlarından sayılan məkanda dəvətilər yer almışdılar. Eynulla Cəbraylov oxuyur, qonaqlar isə onu dinləməkdə idilər.

Təbii ki, biz uşaqları mağara burxmırdılar. Biz mağarın yanlarına çəkilmiş bəzənt çadının birləşmələri arasında yaranan kiçik aralıqlardan xanəndəni izləyir və dinləyir, hərdən də istəməsək belə, hamı görsün deyə, uşaqlarla yerimizi dəyişməli olurduq. Bu ecazkar ifalan təbii ki, mənim yaşdılarının hamısı eyni dərəcədə anlamır, sadəcə olaraq maraqlı baxırdılar...

Amma mən, necə ki, gözümü açandan aşiq musiqisinə, muğam və təsniflərə radioda bir dəfə qulaq asan kimi hamısını yaddaşıma yazır və yüksək təmbrli cingiltili səsimlə həyətdə, məktəbdə, kəndin küçələrində oxuyur və insanların marağını cəlb edərdim, bax elə buradan da “əliboş” gətməyə hazırlanırdım. Yəni, Eynullanın oxuduqlarını bir-bir yaddaşıma yığıb, növbəti gün onu təqlid etməliydim...

O zaman Eynulla 26-28 yaşlarında olardı. Onun dəstəsində zurnaçı, balamançı, qoşanağaraçı, tarçı və kamançı var idi. Eynullanın ecazkar səsi, muğamın ayrı-ayrı guşələrində bütün kəndi başına almışdı. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, o zamanlar mikrafon və səsgücləndirici avadanlıqlar yox idi (bu texnika Ölkəmizdə illər sonra mövcud olmuşdur).

Eynulla təsnifləri ifa edən zaman və ya muğam şöbələrinin arasında çalınan rənglər-dərəmədlər zamanı qavalı ilə şövq ilə çalır ki, hamı onun əllərinə diqqət kəsilirdi. O əlinə baxmadan belə qavalı mağarın

hündürlüyü boyu yuxarı atar (uçurar) və elə əlinə baxmadan da qaval enərək onu tutar və heç bir pauza vermədən belə yüksək ehtirasla çalmağa davam edirdi...

Mən elə həmin toydan sonra Eynullanın pərəstişkarına çevrilmiş, radio dalğalarında ifalarını səbrsizliklə gözləmiş və izləmiş, təbii ki, bu böyük xanəndənin repertuarında səslənən təsnif və muğamları da öz "repertuarıma" əlavə etmişdim.

Sonrakı irəliləyən illərdə onun ifalarını artıq mavi ekrandan da izləmək nəsb olsa da, təəssüf ki, onu real həyatda görmək, mənə bir daha qismət olmamışdır...

08 aprel 1935-ci il, Kürdəmir rayonunun əldən-ayaqdan uzaq olan kürqırağı kəndlərindən biri olan Şüşin kəndi-digər yaşayış məntəqələri kimi, günün işığı buludların arxasında itən kimi, Şüşinin zülməti doğarmış, hər yer qaranlığa qər qolarmış. Ərzaq çatışmamazlığı, digər sosial qayğılar insanları sarsıtmaqdan "zövq" almamış.

Barmağının gəlinlik xınası hələ də getməmiş, qarnı burnunda olan Ağca gəlinin Eynulla adlı əri elə cavan ikən dünyasını dəyişmiş və onun tir altında tək qalmasına səbəb olmuşdur...

Allah böyük və rəhmətlidir. Birini alar, minini verər deyirlər. Kəndə düşən səsə toplanan ağbirçəklər, Ağca gəlinin dünyaya bir oğlan uşağı gətirməsinə şahidlik etdilər. Hələ göybəyi kəsilməmiş körpəyə isə, nakam atasının adını-Eynulla adını verirlər...

Təbii ki, zaman hər dərdin dərmanıdır. illər keçəcək, zaman dəyişəcək, digər yerlərdə olduğu kimi, Şüşində də əhalinin sosial vəziyyəti yaxşılaşacaq, bu dövəmdə Eynulla da böyüyüb yeniyetmə, yetkin vaxtlarına çatacaq, əlini qulağının dibinə qoyub yanğılı-yanğılı oxuyacaq və onun səsinin sədası nəinki Şüşinin, Kürdəmirin, hətta Azərbaycanın hər yerindən gələcək, toy-mağarlarda aparıcı xanəndə kimi püxtələşərək, səriştəli bir sənətkar kimi formalaşacaqdı.

Bir saçını qara, bir saçını ağ hörən Ağca ana, Eynullanın qayğısız böyüməsi üçün gecə-gündüz çalışır, ona atasız olmasını hiss etdirməzmiş. Eynulla da öz növbəsində anasına təsərrüfat işlərində kömək edər, ona arxa-kömək olduğunu yetərincə sezdirmiş...

Şüşin kəndi çayqırağı və bol su hesabına geniş meşə ərzisinə malik olan kəndlərdən olduğundan, təbii ki, insanlar da-xüsusən uşaqlar da meşənin təbii nemətlərindən bolluca mənəfəətlənirdilər.

Kiçik yaşlı Eynulla da meşədə tut ağacına çıxar və tut yeyə-yeyə zəngüləli səsiylə elə oxuyarmış ki, səsi nəinki Şüşini, hətta ətraf kəndləri belə öz cazibəsinə almamış.

Onu müəllimləri məktəb tədbirlərində oxudar, həmyaşıdlarına nümunə göstərərmiş.

Eynullanın sinif yoldaşı Qabil Hüseynovun (Allah xeyirli ömür versin bu ixtiyara) dediklərindən:- "Biz Eynulla ilə 1952-53-cü tədris ilində, Şüşinə qonşu kənd sayılan Köhünnü kənd məktəbinin VII sinfində bir yerdə oxumuşuq. Mənim də səsim olmasına və məktəb tədbirlərində oxumağıma baxmayaraq, Eynullanın səsi daha zil, daha şaqraq, daha şirin olduğundan, o həmişə öndə gedərdi.

Eynulla çox ədəb-ərkanlı, müəllim və sinif yoldaşlarına hörmətlə-ehtiramla yanaşan, böyük-küçük yeri bilən bir uşaq idi..."

Şirvan musiqi mühitində-abhavasında yetişən Eynulla Cəbraylov bu bölgənin ustad sənətkarlarının, aşiq və xanəndələrinin ifa və ənənələrindən bəhrələnmiş və heç bir musiqi təhsili olmadan belə, muğam sənətinin sirlərinə özbaşına yiyələnmişdir.

Gənc yaşlarından peşəkar xanəndə kimi respublikada tanınmağa başlamış Eynulla Cəbraylovun Aşiq Şakir və zurna-balaman ifaçısı Həsət Hüseynovla birgə çıxışları isə, xüsusilə əlamətdar-yaddaqalan olmuşdur.

Eynulla Cəbraylov "Durgəl nazlana-nazlana", "Bala nərgiz", "Kimə yalvarım" və s. bu kimi xalq mahnılarını böyük şövlə oxuyan bir ifaçı kimi çox tez məşhurlaşmışdır.

Eynulla Cəbraylov geniş diapazonlu, rəngarəng, tembrli güclü səsə malik xanəndə olmuşdur.

Eynulla Cəbraylov 1952-ci ildən, ömrünün sonuna kimi Kürdəmir rayon Mədəniyyət evində çalışmış, eyni zamanda, respublikanın musiqi həyatında yaxından iştirak etmişdir. O, 1956 və 1957-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin birinci və ikinci festivallarının laureatı olmuşdur.

Eynulla Cəbraylovla uzun müddət toy-məclis iştirakçısı olmuş, Kürdəmirde yaşayan ahıl sənətkarlardan olan 75 yaşlı (1948) Safalı Əliyevin xatirələrindən bir neçə yarpaq:-

"Xan Şuşinski kimi, Eynulla da qeyri-adi səs tembrinə malik xanəndələrdən idi. Məktəbdə bir neçə il "oxumasına" baxmayaraq, o da Xan əmi kimi yazıb-pozmağı bilməz, konsertlərdən alacağı qanarar cədvəlinə imza əvəzinə, mürəkkəblənmiş barmağını basardı. Muğamları, onların şöbələrini, eləcə də qəzəlləri ağızdan ağıza öyrənmiş, bəzi qəzəlləri isə sənət yoldaşlarına və ya sonradan uşaqlarına oxudub, yaddaşına həkk edərdi. Fantaziyalı oxuyan xanəndə idi Eynulla.

Məclislərdə sifarişə uyğun olaraq, eyni adlı muğamı və ya təsnifi bir gündə dəfələrlə təkrar-təkrar oxusaydı belə, hər ifa yeni boğaz, yeni gül baxımından özündən əvvəlki ifadan yaxşı mənada seçilər və qətiyyətlə şablon ölçülü ifası olmazdı Eynullanın. O, bütün muğamları özünəməxsus bir şirənliliklə, ürək yanğısı ilə oxusa da, "Zabul"u xüsusi ifa tərzilə, əvəzsiz şəkildə oxuyardı.

Eynullanı uzun müddət tarda Azərbaycan Respublikasının xalq artisti Rübabə Muradovanın bacısı Məhruq Muradovanın həyat yoldaşı Şükür, qarmonda isə "Qarmon Ənvər" müşayət eləyiblər.

Hər dəfə elə olurdu ki, Eynullanın səsi tam batırdı. Peşimançılıq hissi keçirirdik ki, bəs toyun aqibəti necə olacaq. Amma o, bunun da çarəsini bilirdi. Belə olanda o, qaynanmış nehrə yağını elə isti-isti, tortalı şəkildə içər və bununla da, ani olaraq səsi əvvəlki kimi şaqıldayardı.

Eynullanın muğam təhsili (akademik təhsili demək istəyir-müəllif) olmadığından, muğamları ifa edərkən bəzən şöbələrin yerini qarışdırar, ardıcılığı pozardı, amma bu həmin muğamın estetikasına, çatımlılığına qətiyyətlə xələl gətirməzdi.

Eynullanın səsinin bütün registrlərdə, hətta ən zildə işlədiyini və onun notları bilmədiyindən istifadə edərək, Qubada toy zamanı onu, özünün xəbəri olmadan "imtahan" etmək istəmişdik.

Ələddin tarda, Seryoja isə kamanda müşayət etməklə, "Çahargah" dəsgahını "do" pərdəsi əvəzinə "re" pərdəsində, yeni bir diapazon yuxarı notta tutsaq da, Eynulla bütün pərdələrdə layiqincə gəzişərək, ifasını yüksək şövqlə başa vurduqdan sonra, nə baş verdiyini bilmədən, səsinin yorulduğuna eyhamla "dəyəsen mənim səsim geriliyir axı" deyibmiş...

Olub ki, toyun qızgın çağında işığı bilərkdən söndürüblər ki, Eynullanı çətinə salsınlar, oxusuna xələl gətirsinlər. Amma Eynulla belə halda da, qərəzdən xəbəri olmadan mikrofonsuz, neft lampası işığına daha da şurlu oxumuş, bu onun ifasının rəngarəngliyinə qətiyyətlə kölgə sala bilməmişdi.

Xan əmi ilə Eynullanı əvəz edəcək xanəndə olmayıb, yəqin ki, bugündən sonra da çətin ki, olsun.

Eynulla Ucarın Müsüslü kəndindəki toy məclislərinə tez-tez dəvət alardı. Ona Müsüslüdə xüsusi sevgi və sayğı göstərilirdi. Müsüslünün ağsaqqalı, uzun müddət müəllim işləmiş, sonralar isə kənd toylarının aparıcısı olan Nurəddin müəllim çıxışları zamanı Eynullanın sənətinə çox böyük qiymət verər, şəninə layiqincə təriflər söyləyərdi.

Eynulla səxavətli adam idi, imkansızın toyuna qiymət sövdələşməsi eləmədən gedər, hətta toyana da yazdırardı.

Hansısa toya qonaq qismində dəvət edilərdisə, camaat arasında oturur yeyər-ıçər, xahiş minnət olsa belə oxumaz və toyanasını yazdırıb, çıxıb gedərdi.

Eynulla lovğa adam deyildi, sadədən sadə idi. Bəzi sənət adamları kimi cəmiyyətdən təcrid olunmazdı. O boş vaxtlarında Kürdəmiri gəzər, insanlara ünsiyyətdə olar, çay süfrəsində həmsöhbət olar, hamıyla qaynayıb qarışardı-təki ona hörmətlə yanasınlar. Özünü yuxarı tutan adamlara o da biganəlik göstərirdi.

Eynulla həm də ovpərəst adam idi. Musiqiçi yoldaşları ilə tez-tez ova gedər, əldə etdiyi ov qənimətlərini yoldaşları arasında ədalətlə bölərdi.

Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, Prezidentin fərdi təqaüdçüsü, Ustad tarzən Ağasəlim Abdullayevin dediklərindən...

"Mən hələ uşaqlıqdan Eynullanın səsinə-ifasına heyran idim.

Kürdəmirde yaşayıb-yaradan Aşıq Şakiri Bakı kəndlərinə toylara tez-tez dəvət edərildilər, xüsusən də Nardaran və Binə kəndlərinə. O zamanki aşıqların dəstəsində mütəq xanəndə də olardı. Aşıq Şakirin dəstəsinin xanəndəsi də Eynulla Cəbrayilov idi. Bu iki böyük sənətkarın apardığı toylar sutka ilə davam edə, nə onlar oxumaqdan yorular, ya da toy əhli onları dinləməkdən bezərdilər.

Mən də bir çox kənd uşaqları kimi, toy mağarlarına buraxılmasaq da, bu toyları mağarın aşağı tərəfindən və ya mağarın yanına çəkilən çadırların arasından, ya da dəliklərindən izləyər və xüsusi bir zövq alardım...

Sonrakı illərdə özüm də Azərbaycan musiqi aləminin bir üzvünə çevrilərək, tar sənətinə yiyələn-

dikdən sonra da, Aşıq Şakirin və Eynulla Cəbrayilovun ecazkar musiqisi yaddaşımda qalmaqda idi...

Xoşbəxtlikdən elə oldu ki, 1990-cı ildə Azərbaycan Televiziyasının təşəbbüsü ilə Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, böyük muğam ustadı və qəzəliyyat xəzinəmizin mahir daşıyıcılarından olan Hacıbaba Hüseynov haqqında çəkilən və mənim də iştirakçısı olduğum "Ocaq başı" filminin bir hissəsi Kürdəmirde çəkilişi oldu.

Mən orada çəkilişdə iştirak edən kürdəmirli, tanınmış şair-aşiq Əhməd Rüstəmovla və ünlü xanəndə Eynulla Cəbrayilovla yaxından tanış oldum və təbii ki sənət barəsində maraqlı söhbətlərimiz də oldu. Və mən elə orada da Eynullaya söz verdim ki, onu Azərbaycan televiziyasına dəvət edəcək və ifalarından nümunələri lentə aldıracağam. Bu belə də oldu. Bu söhbətdən bir az sonra mən Eynullanı çəkiliş dəvət elədim və rəhbəri olduğum Xalq Çalğı Aletləri Ansamblının müşayəti ilə "Mirzəhüseyn segahı"nı və "Arazbarı" zərb muğamını lentin yaddaşına köçürdük. O vaxtkı qaydalara görə hər ifaçinin səsi lentə alınmazdı, alınsa da bir-iki ifaya icazə verilərdi.

Eynulla Cəbrayilovun ifasındakı "Mirzəhüseyn segahı" efirə gedəndən sonra bu ifa, ölkə ərazisinə çox səs saldı və Azərbaycanın müxtəlif guşələrində yaşayan vətəndaşlardan Ana Televiziyamızın Musiqi redaksiyasına daxil olan çoxsaylı telefon zəngləri vasitəsilə və kütləvi məktublarda, Eynulla Cəbrayilovun yeni ifalarını dinləmək istədikləri barədə arzularını bildirirdilər. Elə bunun nəticə olaraq ölməz sənətkarın ifasında "Rast" dəsgahını da lentin yaddaşına yazmağa müəyyəsər olduq. Adları çəkilən hər üç ifa Azərbaycan Teleradio verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin "Qızıl fond"unda qorunaraq saxlanılmaqda və ara-sıra mavi ekran vasitəsilə yayınlanmaqdadı.

Eynulla Cəbrayilov bismiş xanəndə idi. O, ilk dəfə olaraq çəkilişdə iştirak etməsinə baxmayaraq, hər üç musiqi nömrəsini birbaşa oxuyaraq tamamladı. Ansanblla elə ünsiyyətə girdi ki, elə bil illərdir ki, bu ansamblın müşayətiylə oxuyurmuş kimi...

Özü də çox sadə və ədəb-ərkanlı, "bəli"-"xeyir"lə danışan yüksək intellekt sahibi idi Eynulla Cəbrayilov.

O, nadir xanəndələrdən idi. İndiki gənc xanəndələrimizdən Mirələm Mirələmovu bu sıradan hesab etmək olar.

Biz Eynullanın ifasında digər muğamları da yazmağa qərar vermişdik. Təəssüf ki, ömür vəfa etmədi və muğamsevər ictimaiyyətimiz Eynullanı tez itirdi... Allah rəhmət eləsin."

Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, ustad xanəndə-müəllim, çoxları xalq mahnısına çevrilmiş yüzlərlə təsnifin müəllifi olan mərhum sənətkarımız Əlibaba Məmmədov deyirmiş ki, Eynulla Cəbrayilov olan məclislərə getməmə (təbii ki, hörmət əlaməti olaraq).

Bir gün bir kürdəmirli oğlunun toyuna Əlibaba Məmmədovu dəvət etmək məqsədiylə Bakıya gəlir və çətinliklə olsa da filarmoniya əməkdaşlarının birindən onun ev ünvanını alır və onunla görüşərək gelişimin səbəbini anladır. Bu zaman Əlibaba müəllim dəvət

olunduğu toyların qeydiyyatını apardığı cib dəftərçəsini götürərək, gələn qonaqla toyun tarixini müəyyənləşdirib orada qeyd etmək istəyərkən, birdən qonaqdan sən hansı rayondan gəlmisən deyə, soruşur.

Qonaq Kürdəmirdən gəldiyini deyincə, Əlibaba müəlim əlindəki dəftərçəni örtərək "Kürdəmirdə Eynulla kimi xanəndə ola-ola bura niyə gəlmisən, get onu da toyuna dəvət elə" deyir və qonaq da bu tövsiyyədən yararlanır...

Eynulla Cəbraylov muğam aləminə o qədər bağlı bir el sənətkarı olmuşdur ki, hətta övladlarına da muğamlarımızın adlarını vermişdi.

Bir oğluna Zabul, bir oğluna Mahur, qızına isə Şahnaz adlarını vermişdir.

Bütün muğamları yüksək sənətkarlıqla oxuyan Eynulla, "Zabul" muğamını isə ayrı şöqlə oxuyardı.

1973-cü ildə oğlu Zabul 14 yaşında dünyasını dəyişdikdən sonra Eynulla bir müddət "Zabul" a müraciət etməsə də, sonralar oxuduğu "Zabul"ları daha böyük ürək yangısı ilə oxuyardı...

Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, Prezidentin fərdi təqaüdcüsü, Qoşanağara ifaçısı-ustadı Sadiq Zərbəliyev:-

Mən bir kürdəmirli, həm də musiqiçi ailəsindən olaraq, gözümü açandan atamla yanaşı, məşhur zumaçı Həsərət Hüseynovu, balabançı qardaşlar Əlibaba və Buludxan Heydərovları, Aşıq Əhmədi, Aşıq Şakiri, ünlü xanəndə Eynulla Cəbraylovu və bu kimi sənət adamlarını görmüşəm.

Zuma balaman ifaçısı olan atam Sırac Abışov, əvvəllər qoşanağara ifaçısı, sonradan isə xanəndə olan qardaşım Ağabəy Zərbəliyev adlarını çəkdiyim sənətkarlardan bəhrələnmişlər.

Eynulla Cəbraylovun musiqi savadı olmasa da, Allah Xan ƏMİ, Həbil Əliyev və Zeynəb Xanlarova kimi sənətkarlara verdiyi vergidən, ona da vermişdi.

Eynulla Cəbraylov "Qarabağ şikəstəsi"ni özünəməxsus şəkildə oxuyar, bu şikəstəyə olan daxili bağlılığındandır ki, həyat yoldaşına "Məni "Qarabağ şikəstəsi"nin müşayəti ilə dəfn elətdir deyə", vəsi də eləyibmiş.

Bir gün Vahid evində-çayxanada (indiki Filarmoniya bağında) mərhum Əlibababəy Məmmədov-ƏMİ (Əlibaba müəllimi son onilliklərdə musiqi cəməsində belə çağırırdılar) mənə müraciətlə dedi ki, Sadiq-oğlum, bilirəm ki, sən kürdəmirliyənsən. Sizdə Eynulla Cəbraylov kimi bir ünlü, Allah vergili bir xanəndə olub-biz onunla dost idik. Eynulla savadsız olsa belə, o, bir çox musiqi savadı olanlardan fəhmli idi-o musiqini duyur, oxuduğu hər musiqi nömrəsinə öz möhrünü vururdu...

Söhbətə müdaxilə eləyən xanəndə Sabir Mirzəyev-Eynulla mənim də dostum idi, dedi. Amma onun toyxana sənətindən-meydangirliyindən hamımız çəkinmiş, hamımız qorxmışuq, necə ki, indi Bakı toylarında nardaranlı Məmmədbağır Bağırzadədə gündəmdədi, o zamanlar da, Eynulla gündəmdə olmuşdur. Sabirin sözlərinə müdaxilə edən ƏMİ, yox ay Sabir, Eynulla bir başqa aləm, Məmmədbağırsa bir başqa aləmdir, onların sənətini qarışdırmaq olmaz dedi...

Sözünə davam edən Sadiq müəllim bir az qəhərlənərək, bir az da kövrələrək, qardaşı Ağabəyin dəfni günü Eynulla Cəbraylovun bir ünlü azan çəkdiyini oxuduğunu və hamını zür-zükə gətirdiyini də xatırladı.

O, necə ki, Yaqub Məmmədovun "Mənsuriyyə"indən, Sabir Mirzəyevin "Bəstəniqar"ından eləcə də, Eynulla Cəbraylovun "Zabul"undan yoxdur dedi...

Hər insanın, hər sənətkarın bu dünyaya gəlişi kimi, gedisi də haqqdır. Amma, bir az irəlisi-gerisi var. Çox yaşamaq o qədər də önəmli deyil. Mərhum şairimiz Bəxtiyar Vəhabzadə demişkən:-

"...Ömür paylanan zaman, görün kimə nə düşdü, Üçyüz il boz qarğaya, on il şahinə düşdü..."

Əsas odur ki, özündən sonra bir iz qoymağı bacarasan...

Bəli, 1992-ci ilin 14 sentyabrında 57 yaşında dünyasını dəyişən Eynulla Cəbraylov, sənəti boyu izlə getmədi, iz qoydu getdi və yoxsuzluğu ilə, əbədi ölməzliyə qovuşdu.

Böyük Hüseyn Cavidin sözləri ilə desək:- "Ölüm var ki, həyat qədər dəyərlidir..."

Ölümü də həyat qədər dəyərlidir olan, heç bir rəsmi titulu olmayan, amma, böyük xalq sevgisi ilə "Xalqın sənətkarı" olan mərhum xanəndəmiz Eynulla Cəbraylova Ulu Tanrıdan rəhmət, məkanının cənnət olmasını arzu edirəm. Yerini rahat olsun Ustad! Amin.

Sən Şüşində doğuldun, yazın ilk çağlarında,
Boy atdın, yaşa doldun, kəndinin bağlarında.
Ağca ana bəslədi, şamama tağlarında-
sən atasız böyüdü, atasızlıq duymadın,
Ustad Eynulla, vallah, bu həyatdan doymadın.

Məclislərin quruldu obada, kənd, şəhərdə,
Oxudun gecə, gündüz, səhər obaşdan, səhər də.
Səsin gedən yolları, gedə bilməz kəhər də-
Zabulu tez itirdin, övlada toy qurmadın,
Ustad Eynulla, vallah, bu həyatdan doymadın.

Dedilər savadın yox, yazı-pozu bilməzsən,
Öyrəndiyin kimse yox, ustad üzü görməzsən.
Boş yerə danışmayıb, hər üzə də gülməzsən-
ifaların möhtəşəm, toy əhlini yormadın,
Ustad Eynulla, vallah, bu həyatdan doymadın.

Necə şirin avazla, oxudun "Bala Nərgiz",
"Kimə yalvarım" dedin, titrədi dərya-dəniz.
Şahnaz adlı qızın var-sənə bənzər-gülbəniz-
kimsəsizə toy tutub, kasıbdan haqq sormadın,
Ustad Eynulla, vallah, bu həyatdan doymadın.

Əlli yeddi nədir ki, həyat yolun bu oldu,
Nə yağurdun, nə yapdın, ömrün belə yoruldu.
"Mirzə Hüseyn" deyəndə, çox könüllər duruldu-
kim nə sordu, oxudun, arzusuz kəs qoymadın,
Ustad Eynulla, vallah, bu həyatdan doymadın.

Mən dünyadan gedəndə, deməyin dərd xəstəsi,
Vəsi etdin, oxudun da "Qarabağ şikəstəsi".
"Dur gəl nazlana-nazlana", ürəyinin bəstəsi-
hamıya can söylədin, bircə qəlbi oymadın,
Ustad Eynulla, vallah, bu həyatdan doymadın.

Hamı doyunca dadmaz, bu həyatın barından,
Gülün qoxub iyləməz, hər gələn baharından.
Fəxrəddin Meydanlı da sənin heyranlarından-
heyif ki, bircə an da, həmsöhbətim olmadın,
Ustad Eynulla, vallah, bu həyatdan doymadın.

01.03.2023-Bakı

«ВОЛЕЮ СУДЕБ ПОПАЛ Я СЮДА ЗАПИСЫВАТЬ ИХ ПЕСНИ...». О МУЗЫКАЛЬНО-ЭТНОГРАФИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В.А. УСПЕНСКОГО В СРЕДНЕЙ АЗИИ

Александр ДЖУМАЕВ (Узбекистан)

Виктор Александрович Успенский (1879–1949) – один из основоположников музыкальной этнографии в республиках советской Средней Азии. Его деятельность в этом направлении продолжалась более 30 лет, начавшись вместе с установлением в регионе советской власти. В круге его творческого общения – музыканты, музыковеды, историки,

В.А. Успенский.

востоковеды, этнографы, местные интеллектуалы-просветители: Н.Н. Миронов, Е.А. Чернявский, Э. Я. Мелнгайлис, Н.С. Лыкошин, Е.М. Пещерева, А.А. Семенов, Абдурауф Фитрат, Гулям Зафари, В.М. Беляев, А.В. Затаевич, Е.Е. Романовская, Шорахм Шомаров, А.Ф. Козловский, И.А. Акбаров и другие. Все они – «действующие лица» той эпохи, и каждый достаточно хорошо известен. Хотя в контексте истории становления советской музыкальной этнографии их деятельность еще изучена недостаточно. Список имен может быть расширен, в том числе, за счет менее известных и неизвестных лиц, биографии которых еще предстоит реконструировать.

Особое значение деятельность В.А. Успенского имела для молодых советских республик – Туркестанской Автономной Советской Социалистической Республики (ТАССР), а затем Узбекистана и Туркменистана. В каждой из них у него сложились свои творческие интересы и приоритеты. В Туркмении В.А. Успенский занимался преимущественно музыкально-этнографической работой, осуществив три значительных музыкально-этнографических экспедиции. На основе собранного обширного материала он подготовил (в соавторстве с музыковедом В.М. Беляевым) два тома нотных записей с комментариями хорошо известной в музыкальном мире «Туркменской музыки» [Успенский, Беляев, 1928; Успенский, Беляев, 1979; Успенский, Беляев, 2003]. Туркменские записи Успенского имели широкое музыкально-культурное значение, став образцом музыкально-этно-графической работы в СССР; они повлияли и на развитие советской композиторской школы, вызвав появление сочинений, основанных на